

details over de leerlingen bij het openbaar en bijzonder onderwijs. F. De Kock (1948), 15. *De katholieke school in het verleden*. Deel II. Tilburg: RKJW. Hij geeft aan dat er in 1848 105 katholieke scholen waren van religieuzen met 254 bevoegde leraren.

²⁶ De grafiek van de Zusters is door mij samengesteld op basis van gegevens uit het archief van de Zusters in Tilburg en A. Van de Molengraft (1992), bijlage 1, 225-230.

²⁷ Joos van Vugt (1994), 100. *Broeders in de katholieke beweging. De werkzaamheden van vijf Nederlandse onderwijscongregaties van broeders en fraters, 1840-1970*.

²⁸ De internationale gerichtheid komt ook tot uiting in de verandering van naamgeving. www.scomm.nl en www.brothers-fic.org.

²⁹ <http://stjan.org/nl/stjan-home.html>

Tegelijk met de toename van het aantal katholieke scholen steeg de vraag naar gediplomeerde onderwijzers en onderwijzeressen. Bij de oprichting en instandhouding van katholieke scholen hadden de kerk-schoolbesturen en liefdadigheidsorganisaties, zoals de Vincentiusvereniging, een sterke voorkeur voor de inzet van religieuzen. Daar waren verschillende redenen voor. Allereerst stonden zij door hun keuze voor de religieuze staat in een onderwijscongregatie voor een sterke verbondenheid met de Katholieke Kerk. Bij hun kloosterintrede hadden zij de intentie uitgesproken om zich zonder eigenbelang in te zetten voor de liefded werken, waaronder het katholieke onderwijs, de ziekenzorg, hulp aan armen e.d. Door de gelofte van armoede leefden zij sober en konden de jaarlijkse toelagen voor kleding en onderhoud laag blijven. Omdat zij niet de zorg voor een gezin hadden, konden religieuzen zich volledig inzetten voor het schoolwerk en maximale tijd genereren voor de voorbereiding van de lessen en uitwisseling van ervaringen met andere collega's. Omdat elke kloosterling de gelofte van gehoorzaamheid had afgelegd en de regels van de oversten volgde, was de inhoudelijke invulling van het onderwijs eenduidig. Tenslotte was het een voordeel voor de schoolbesturen dat continuïteit gewaarborgd was.

De groei van het aantal Zusters van Liefde van Tilburg is te zien in grafiek 2, waarbij de congregatie in 1860 801 leden telde en in 1880 verdubbelde tot 1573. Het hoogtepunt viel in 1940 met 4296 zusters, daarna zette een daling in tot 565 zusters in juli 2012.²⁶ De groei en krimp in vijf broedercongregaties tussen 1840 en 1980 is inzichtelijk gemaakt in een grafiek.²⁷ Hierbij is zichtbaar dat de Fraters van Tilburg de meeste leden telden en midden jaren dertig ruim 1100 leden hadden. De Broeders van Maastricht hadden eind 1950 hun hoogtepunt met bijna 1000 broeders waarna ook hier de daling vanwege gebrek aan nieuwe roepingen en uittredingen inzette en er in 2012 nog minder dan honderd broeders in Nederland wonen. Er zijn sinds 1960 nauwelijks nieuwe religieuzen in de Nederlandse Provincie bijgekomen, wel in andere delen van de wereld waar de idealen in internationale gemeenschappen worden voortgezet.²⁸ Ook ontstaan er nieuwe vormen van religieuze organisaties zoals de Broeders en Zusters van Sint Jan.²⁹